א) א"ר זירא אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשרה חידודה קודם לליבונה והאיכא צדדין בית השחיטה מירווח רווח איבעיא להו ליבן שפוד והכה בו משום שחין נדון או משום מכוה נדון למאי נפקא מינה לכדתניא ב)שחין ומכוה מטמאין בשבוע אחד בשני סימנין בשער לבן ובפסיון ג)ולמה חלקן הכתוב לומר שאין מצטרפין זה עם זה ד)ותניא ה)איזהו שחין ואיזהו מכוה לקה בעץ באבן בגפת בחמי טבריא ובכל דבר שלא בא מחמת האור לאתויי אבר מעיקרו זהו שחין ואיזהו ו)מכוה נכוה בגחלת ברמץ בסיד רותח בגפסית רותח ובכל דבר הבא מחמת האור לאתויי חמי האור זו היא מכוה ותניא ז)שחין ומכוה אם שחין קודם למכוה בטל מכוה את השחין ואם מכוה קודמת לשחין בטל שחין את המכוה והכא היכי דמי כגון דהוה ביה חצי גרים שחין מעיקרא וליבן שפוד והכה בו ונפק ביה חצי גרים אחר מאי חבטא קדים ואתי הבלא ומבטל ליה לחבטא והוה ליה שחין ומכוה ולא מצטרפין או דלמא הבלא קדים ואתי חבטא ומבטל ליה להבלא והוה ליה שחין ושחין ומצטרף ת"ש דאמר ר' זירא אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשירה חידודה קודם לליבונה אלמא חבטא קדים ח)חדוד שאני ת"ש ט)ליבן שפוד והכה בו נדון משום מכות אש אלמא חבטא קדים התם נמי כ)דברזייה מיברז דהיינו חדוד: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה י)סכין של עבודת כוכבים מותר לשחוט בה ואסור לחתוך בה בשר מותר לשחוט בה מקלקל הוא ואסור לחתוך בה בשר מתקן הוא אמר רבא ל)פעמים שהשוחט אסור במסוכנת ומחתך מותר באטמי דקיימין לקורבנא ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא בחדשה

ליבן. באור. בלשון חכמים נקרא ליבון ובלשון הלועזים קורין בלדמותי': **שחיטתו כשרה.** ולא אמר שריפה היא זו ולא שחיטה: **חידודה קודם לליבונה.** מקדים וממהר לחתוך קודם שתכוה הבהמה מן האור: **והאיכא צדדין.** דסכין כשנכנס לתוך החתך קודם שתשמע רוב הסימנים היא שורפת את הסימנים ונמצאת שהיא נשרפה(ח) קודם שחיטה שהרי שעת נקובתו במשהו ליטרף ושריפה כנקב הוא: **מירווח רווח.** מתרחב החתך אצלי הסכין מכאן ומכאן ואין נוגע א)הסימן אלא חידודו של סכין: **והכה בו.** ב)את האדם מכה בכח: **משום שחין נדון.** לענין נגעים כדמפרש לקמן. שחין בא ע"י חום שמתחמם מחמת כח ההכאה ומכוה באה מחמת האור והכא דאיכא תרווייהו בהי מינייהו דיינינן ליה: **למאי נפקא מינה.** באיזה דבר חלוק דין מכוה משחין דתיבעי לך: **מטמאים בשבוע אחד בשני סימנים בשער לבן ובפסיון.** שאין בהן הסגר שני כמו שכתוב (ויקרא יג) בשאת ובספחת ב' הסגרות שאם עמד בעיניו ולא פשה שבוע ראשון מסגיר אותו בשניה שמא יפשה ויחליטנו אבל בשחין ומכוה לא נאמר אלא הסגר אחד ואם עמד בעיניו בשבוע ראשון שוב אין מסגירו לטמאו אלא פוטרו והולך: **בשני סימנין.** הנך דמפרש: **שער לבן ופסיון.** אם פשה ולא כנתק שסימן טומאתו בשער צהוב: **ולמה חלקן הכתוב.** בשתי פרשיות ופירש משפט כל אחת בה ולא לירפס יחד שהרי משפטן שוה והיה לו לכתוב כי יהיה בו בעורו שחין או מכוה: **שאין מצטרפין זה עם זה.** לשיעור נגע כגרים חצי פול שאם עלה בו חצי גרים מחמת חום מכה שלא ע"י האור וחצי גרים אצלה ע"י כויית האור אין מצטרפין ג): **שחין.** לשון חמימות כמו (יומא דף נג:) שנה שחונה וכדמתרגם יונתן חמותי ראיתי אור שחינית (ישעיה מד): **לקה באבן.** הכהו ד)בכח באבן אפילו בלא חבורה דכל מכה מתחמם הבשר מיד ע"י ההכאה: **בגפת.** שהטמין ידו בפסולת של זיתים והוא חם אחר מאליו ונכוה: **אבר מעיקרו.** ממקום שעוקרים העופרת והוא חם: **גחלת.** פחם שלא כבה: **רמץ.** אפר חם וכן שמו בלשון ערבי: **גפסים.** מין סיד ושורפין אותו כמין סיד: **ובעיא שחין ומכוה כו'.** כולהי הנך מתנייתא מצטרכי הכא לפרושי מאי תיבעי לן דהא בעיא דלעיל הכי איבעיא לן ליבן שפוד והכה בו איזה הבל קודם לבא הבל המכה או הבל האור ונפקא מינה לכדתניא דהולכין אחר האחרון דתניא שחין ומכוה במקום אחד באותו מקום שלקה בראשון לקה בשני באותו גרים עצמו: **ביטל אחרון את הראשון.** ונפקא מינה לענין צירוף שאם היה בו חצי גרים שחין ולקה באור באותו חצי גרים נהפך אותו ה)(ט)גרים ונעשה מכוה ואם חזר ולקה לאחר זמן אצל מכוה זו שלא ע"י האור ונולד בו חצי גרים שחין אחר ונעשה שלם אין מצטרף עם הראשון וטהור והשתא אהני ליה ביטול שאילו לא ביטל חצי גרים הראשון היה זה מצטרף עמו: **והכא ה"ד.** לענין בעיא דלעיל ו)היכי מתבעי לן: **וליבן שפוד והכה בו.** ובהכאה זו יש תורת שחין ותורת מכוה ואיבעיא לן הי קדים ואתי דליתי בתרא ונבטליה: **חבטא קדים.** כח ההכאה קדים להרע לו לאדם והוי שחין ואתי הבל ז)האור אחרון ומבטל ליה וה"ל מכוה ולא מצטרף בהדיה חצי גרים קמא דה"ל שחין ומכוה: **חידוד שאני.** דמתוך שהוא חד אין הבל האור שבו חזק ומתיכתו קדם להבלו: **אלמא חבטא קדים.** ואתי הבלא ומבטל ליה: **דברזייה מברז.** שלא הכהו בכח אלא דקרו ואין כאן חבטא אלא הבל אבל הכהו דאיכא חבטא אימא דהא הוה בתרא ומבטל הבלא: **מברז.** פויינ"ט בלע"ז: **של עבודת כוכבים.** שמשמשים בה קרנות של עבודת כוכבים ואסורה בהנאה כדאמרינן במסכת ע"ז (דף נא:) אבד תאבדון את כל המקומות [דברים יב] בכלים שנשתמשו לעבודת כוכבים הכתוב מדבר: **מקלקל הוא.** ואין זו הנאה שבחייה היו דמיה מרובין מלאחר שחיטה שבחייה היא עומדת לג' דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה: **לחתוך.** מתקן הוא דכיון דשחטה להכי קיימא: **במסוכנת.** דהוי מתקן והוי הנאה שאם לא ישחטנה תמות: **באטמי דקיימי לקורבנא.** נתחים טובים ירך וכתף וחזה ח)דקיימי לשלחן דורון לאדם חשוב וזה שמתקן הפסידן: **ותיפוק ליה.** אף על גב דהוא מקלקל אסור לחתוך משום שמנונית דאיסורא דנבלות שנבלעו בסכין:

במחשה

והא איכא צדדין. משמע מכאן שאם בשעת שחיטה ניקב הוושט כנגד מה ששחט טריפה דהכא הוה בעי למיסר משום צדדין אי לאו משום דמרווח רווח: **מטמאים** בשבוע אחד בשני סימנים בשער לבן ובפסיון. כך דינו דבסוף שבוע ראשון מטמא אם פשה או אפי' לא פשה מטמא כי איכא שער לבן וכן נתחלה מטמא בשער לבן אבל בסוף שבוע אם אין שער לבן ולא פשה אע"ג דעמד בעיניו ולא כהה טהור אבל שאר נגעים בעי הסגר פעם שנית והלשון קצת קשה דלא הוה ליה למימר מטמאים אלא מטהרים שאין כן בשאר נגעים דבעו הסגר ט)וי"ל דה"נ קאמר מטמא בשער לבן ובפסיון דוקא אבל אי אין שער לבן ולא פשה אע"ג דלא כהה טהור: **בחמי** טבריא וכל דבר שלא בא מחמת האור. אפילו רבי יוסי דחשיב ליה בפ' כירה (שבת דף מ:) תולדת האור משום דמיחלפא אפיתחא דגיהנם שמא כאן היה מודה דנדון משום שחין ולא משום מכוה כיון דהאי אור בידי שמים: **מותר** לשחוט בה מקלקל הוא. אע"ג דבסוף פרק אלו דברים בפסחים (דף עג.) מחייב לענין שבת גבי שוחט בשבת בחוץ לעבודת כוכבים משום תיקון כל דהו דתקן להוציא מידי אבר מן החי שאני שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה וכיון שיש תקון פורתא חשיב מלאכת מחשבת שלכך נתכוין אע"פ שקלקולו יתר על תקונו אבל לענין נהנה מעבודת כוכבים לא חשיב הנאה כיון שקלקולו יתר על תקונו: י) **שלבנה** באור. הא דתנן בסוף מסכת ע"ז (דף עה:) סכין שפה בקרקע והיא טהורה דסגי בנעיצה בקרקע עשר פעמים ולא בעי ליבון היינו לחתוך בה צונן כדאמר התם בגמרא והכא דמוקי לה כשליבנה באור כדי ליישב אפילו יהא בית השחיטה רותח ותימה דמשמע הכא דבעי ליבון וכן משמע נמי התם בתוספתא דמסכת ע"ז (פ"ט) דקתני השפודים והאסכלאות והסכינים מלבנן באור ותימה דבפרק כל שעה (פסחים דף ל:) משמע דסגי בהגעלה דקאמר הני סכיני דפיסחא היכי עבדינן להו ומסקינן הלכתא אידי ואידי ברותחין ואור"ת דיש לחלק גבי חמץ משום דהיתירא בלע דבענין זה מחלק בסוף מסכת ע"ז (דף עו.) אע"ג דהשתא ס)דבליעי הוי איסורא מ"מ בשעת בליעה הוי התירא אע"ג דרב אשי גופיה מחלק כן במסכת ע"ז (דף עו.) ובפסחים (דף ל:) קאמר רב אשי לדידי חזתי עבדי לי מחמיר על עצמו היה ונראה דהא דמסיק והלכתא אידי ואידי ברותחין הוי מסקנא דמילתא דרב אשי ועוד אור"ת דהכא ובתוספתא איירי בסכינין גדולים שצולין בהן בשר והוי תשמישן על ידי האור ולהכי בעי ליבון ודיקא נמי דקא חשיב להו בתוספתא בהדי שפודין ואסכלאות אבל סכיני דפיסחא איירי בקטנים והסכינים ישנים שאנו לוקחים מן העובדי כוכבים היה אומר הר"י בן ה"ר מאיר שצריכין ליבון מפני שדרך העובדי כוכבים לתקן בהן נר שדולק בהן חלב וגם מהפכין בהן בשר על גבי גחלים וחותכין ור"ת היה אומר כיון דאין עיקר תשמישן לכך לא חיישינן דלמא אתרמי ועבד הכי ועוד אפילו אתרמי ואשתמש בו על ידי האור סגי בהגעלה לכל מה שסופו לפלוט על ידי רותחין פולט בהגעלה ראשונה ואין זה דיוק דדילמא כיון שנשתמש בו על ידי האור אין יוצא מידי דופיו לעולם בהגעלה בלא ליבון ופולט תמיד בכל הגעלותיו מידי דהוה אכלי חרס דלא סגי ליה בהגעלה ולא אמר כל מה שעתיד לפלוט פולט בהגעלה ראשונה אלא אינו יוצא מידי דופיו לעולם ל):

השוחט

מסורת הש"ס

א) [לקמן יז:], ב) נגעים פ"ג מ"ד ופ"ט מ"א, ג) [תוספתא דנגעים פ"ג ה"י], ד) [צ"ל ותנן], ה) נגעים פ"ט מ"א ע"ש, ו) פסחים עה., ז) תוספתא דנגעים פ"ג [הי"ג], ח) [נטרפה רש"ל], ט) צ"ל חצי גרים, י) [שייך לע"ב], כ) [צ"ל דפליג], ל) [וע"ע תוס' ע"ז עו: ד"ה אמר].

◆

מוסף רש"י

חידודה קודם לליבונה. קודם שיכוינה הסימן בליבון הוא נחתך בחידוד (לקמן יז:). **ברמץ.** אפר רותח (פסחים עה.). **בגפסית.** מין סיד הוא (שם).

◆

רבינו גרשום

שניה עכשיו כואב לו ביותר והוא מרצה כדם עולה כי אויל לדבר מצוה. לא בצע על פרוסה כלומר לא היה נהנה: ליבן סכין ששרפו באור עד שהיה אדום. חידודה קודם לליבונה כלומר מחמת חידוד נשחטה לא מחמת האור שזו ליבון: מטמאין בשבוע אחד כלומר דבשניהם כתיבי והסגירו שבעת ימים שנאמר בשתי סימנים בשער לבן ובפסיון כלומר דבשניהם כתיב אם פשה תפשה והנה נהפך שער לבן בבהרת אלא למה חלקום זה מזה כלומר עכשיו ששניהם יש דין אחד לומר שאין מצטרפין זה עם זה שאם היה חצי גריס שחין וחצי גריס (בהרת) [מכוה] אין מצטרפין: לקה בעץ או באבן כלומר שחם אותו עץ או אבן במקום שחותכין אותו: בגפת פסולת דזיתים. לאייתויי אבר מעיקרו כלומ' כשחותכין אבר מעקרו חם הוא ביותר והוא שחין. ואי זהו מכוה [נכוה] ברמץ באפר עם גחלים דקים בסיד רותח כשעושין הסיד חם הוא כמה ימים לאחר עשייתו. בגפסים רותח פסולת הברזל שהנפח משליך מכירותו וכל דבר הבא מחמת האור כגון אלו זו מכוה. ותניא אם שחין קודם למכוה כלומר שאם הוה שחין עליו והיה מוסגר ב' ימים או ג' ואח"כ בא על השחין מכוה ביטל מכוה את השחין ומתחיל ימי הסגירו והכא היכי דמי כגון דהוה חצי גריס וכו' כלומר מאי חבטא קדים כלומר המכה והיינו שחין ואתי הבלא כלומר הלבון והיינו מכוה ומבטל ליה לחבטא כמו דלא היה שם כלל עכשיו הוה ליה שחין ומכוה ולא מצטרף או דילמא הבלא קדים ואתי חבטא ומבטלי להבלא והוה ליה חבטא ושחין ומצטרפין: ת"ש דאמר זירא ליבן סכין ושחט כו' אלמא חבטא קדים וכן הכא דחבטא קדים ואתי הבלא ומבטל

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"א מהלכות שחיטה הלכה כב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן ט:

לט ב מיי' פ"ה מהלכות טומאת צרעת הלכה ד:

ג (מיי' שם הלכה ה ו):

מ ד ה מיי' שם הלכה א:

מא ו מיי' שם הלכה ו:

מב ז ח ט מיי' שם הלכה כ:

מג י כ מיי' פ"ז מהלכות ע"ז הלכה יט סמג לאוין מה טוש"ע יו"ד סימן י סעיף א [וסימן קמב סעיף כ]:

◆

לעזי רש"י

פוינ"ט. נוקב.

◆

שיטה מקובצת

א] ואין נוגע בסימן אלא חודו של סכין: ב] והכה בו מכה בכח כצ"ל: ג] אין מצטרפין לדונו צרעת אלא טהור הוא הס"ד: ד] לקה באבן הכהו האבן בכח אפי' כצ"ל: ה] נהפך אותו חצי גרים ונעשה: ו] לענין בעיין דלעיל דתבעי לן: ז] ואתי הבל שבא אחרון ומבטל: ח] ודקיימי לשלחן דורון נ"ב בס"י נ"א והוה מקיימן לשלחן וכו': ט] דבעו הסגר שנית וי"ל דה"נ קאמר:

◆

רבינו גרשום (המשך)

לחבטא והוה ליה שחין ומכוה ואין מצטרפין לא חרוד שאני ומשום הכי אמרינן הכא דחבטא קדים אבל התם אמרינן דהבלא קדים ואתי חבטא ומבטל להבלא והוה ליה שחין ושחין ועדיין שואל אני שאלתי דלא יכלינן למילף מהכא. ת"ש ליבן שפוד והכה בו כו' אלמא חבטא קדים וילפינן זה מזה התם נמי דברזיה מיברז דהיינו חרוד כלומר בדין הכא דחבטא קדים דנעץ אותו בשפוד ומשום הכי אמרינן הכא דחבטא קדים אבל התם לא אמרינן דחבטא קדים אלא הבלא ואתי חבטא ומבטל להבלא והוה ליה שחין ושחין ועדיין לא יכלינן למילף מהכא: סכין של ע"ז מותר לשחוט בה. מפני שמקלקל: ואסור לחתוך בה בשר. מפני שמתקן: פעמים שהשוחט אסור במסוכנת. כלומר דמתקן הוא: באטמי דקיימי לקורבנא כלומר דהוי רוצה ליתנם ואינו רוצה שיתחתכו איברים [אברים] עכשיו כשיתחכם מקלקל הוא: ותיפוק לי משום שמנונית דאיסורא אסור לשחוט א) בהמה אחרת ולא משום דאסור לחתוך בה בשר דמתקן. לא בסכין חדש כלומר שאינו

א) נראה דצ"ל אסור לשחוט בה וגם לחתוך בה בשר בלא איסור דמתקן.